

ATT ARGUMENTERA OM EKONOMISK LEGITIMITET

Vad som räknas som "arbete" i ett samhälle är en omstridd fråga. Tvister om detta ingår i vidsträcktare kamper om ekonomisk legitimitet där man redogör för sina egna och andras aktiviteter med ett retoriskt språk. Dessa kamper har bland annat förts kring verksamheter som prostitution, tiggeri och försäljning av gatutidningar. Genom retoriska utspel i det offentliga livet försöker man vädja till, och påverka, åhörarnas gemensamma förståelse av sin sociala värld. Att upprätta och förkasta analogier mellan olika aktiviteter kan vara en viktig del av denna övertalningsprocess.

(Översättning från finska av T.K.)

Text: Patrick Cockburn

Vi kräver ett slut på lagstiftning som kriminaliserar oss, dem vi arbetar med och arbetar för, våra organisatörer och ledare som iakttar god sed, våra kunder och våra familjer.
- Vi kräver ett slut på lagstiftning som fränkänner oss vår föreningsfrihet och inskränker vår rätt att organisera oss.

- Vi kräver rätten att arbeta individuellt och kollektivt, antingen som enskilda arbetare eller som anställda, under arbetslagstiftningens fulla beskydd.

- Vi kräver rätten att hyra utrymmen att arbeta från, att utannonsera våra tjänster och att ersätta dem som utför tjänster för oss.

Detta är ett utdrag ur *Sex Workers in Europe Manifesto* – europeiska sexarbetarens manifest (<http://www.sexworkereurope.org>). Kraven som sådana är inte speciellt anmärkningsvärda, men de aktualiserar den enkla idé denna essä försöker formulera och utveckla: att ekonomiska verksamheter bedöms av människor i samhället, och att dessa omdömen – vare sig de understöds av lagar eller inte – har följder för samhällslivet. Juridisk och kulturell legitimitet gör en skillnad, och det är därför det uppstår dispyter över denna legitimitet som ibland rentav ger upphov till manifest som det ovan citerade.

Personer som är aktiva inom sexindustrin är sannolikt mera medvetna än de flesta andra om att frågan om något "räknas" som "arbete" eller inte – vare sig formellt (juridiskt) eller inofficiellt (i den allmänna debatten och föreställningsvärlden) – inte är en fråga om tidlösa definitioner, utan om fortgående retoriska ingripanden i det offentliga livet. Under denna process konstruerar och förkastar man *analogier* som

placerar in ens egna och andras handlingar i samhällslivets moraliska landskap. Att prostitution är ett slag av betalt arbete i likhet med många andra i dagens samhälle är självklart för vissa, men inte för andra. Det säger sig självt att insatserna i denna konfrontation är höga.

Frågan om legitimitet är mångskiktad. Den kan gälla mellanmännsliga relationer, till exempel hur mina handlingar uppfattas av min familj, den kan gälla mera omfattande kulturella frågor som stigma eller offentligt anseende; och den kan också vara en juridisk fråga om vilka verksamheter som är kriminella och vilka som inte är det. Argument och omdömen som framförs i en domstol har uppenbarligen an-

Personer som är aktiva inom sexindustrin är sannolikt mera medvetna än de flesta andra om att frågan om något "räknas" som "arbete" ... inte är en fråga om tidlösa definitioner, utan om fortgående retoriska ingripanden i det offentliga livet.

norlunda verkningar inom den sociala världen än argument och omdömen som framförs av människor utanför domstolarna: på gator, i kontor, i fabriker, på åkrar och i hemmen. Men jag skulle hävda att retorik – i den vida betydelsen av ett språkbruk som syftar till att skapa övertygelse – ingår i alla dessa olika sammanhang. Vare sig det är (juridisk) avkriminalisering, (kulturell) avstigmatisering eller (mellanmännsligt) anseende som står på spel i sättet att beskriva en handling eller verksamhet, så kommer argumentet till en viktig

del att bestå i att man konstruerar (eller avvisar) analogier. Huruvida analogierna är övertygande beror på om ser meningen med den nya bron mellan punkter i deras gemensamma förståelse. Att föreslå, motivera och förstärka sådana analogier i åhörarnas fantasi är retorikens uppgift; när förbindelser blir normaliserade och tas för "givna" förflyttar sig de retoriska uppgifterna någon annanstans.

I det som följer ska jag försöka förklara varför jag tror att denna fokusering på retorik är viktig som en forskningsstrategi för dem som strävar efter att undersöka "arbete", och efter det beskriver jag två fall som (liksom sexarbetarnas manifest) ger exempel på de konfrontationer som kan äga rum kring ekonomisk legitimitet.

Allt socialt liv är inte strid och konfrontation, så varför ska vi börja där om vi vill undersöka "arbete"? Och om vi är intresserade av språkanvändning, varför börja i retoriken och inte i "vardagsspråket"? Man kunde anföra politiska skäl för dessa val, men det finns också goda metodologiska och epistemologiska skäl.

Om man har ett filosofiskt, sociologiskt eller antropologiskt intresse för "arbete", vart ska man vända sig för att tillfredsställa detta intresse? Frågan är inte lätt. Till skillnad från ett intresse för arbetet som sotare eller i kolgruvor finns det ingen bestämd punkt att utgå från om man har ett intresse för arbete i allmänhet: verksamheter kommer att inkluderas eller uteslutas beroende på ens egen vardagsuppfattning om vad som är lämpligt. Det finns gott om kandidater från det uppenbara till kontroversiella: lönearbete, hemarbete, obetalt straffarbete, studier, ifyllandet av formulär för att ansöka om socialbidrag osv. Man kunde bedriva samhällsforskning kring vilken som helst av dessa verksamheter eller kombination av dem, men det skulle vara problematiskt att framlägga sina resultat som rön kring "arbete" i största allmänhet – vi skulle bli tvungna att ställa samma frågor än en gång (vilka slags arbete? arbete till skillnad från vad?)

I stället för att axla ansvaret för att klassificera dessa olika aktiviteter kan en samhällsobervatör utgå från en annan premis: dessa klassifikationer och omdömen görs av människor i samhället inom ramen för deras dagliga sysslor (inte bara av akademiker vid sina datorer). Att utveckla sådana distinktioner är en viktig del av deras sociala växelverkan. Detta fokusbyte är nyttigt för plötsligt har samhällsobervatören blivit befriad från uppgiften att jaga ordet "arbete" genom labyrintherna i sin egen vardagsförståelse. I stället kan han eller hon titta ut på den sociala världen och se efter vad andra gör i denna värld: vad "arbete" betyder i praktiken.

Problemet är emellertid att människor inte för det mesta går omkring i världen och berättar vad de gör – de talar kanske mycket om arbete, men de ägnar inte mycket tid åt att säga vad arbete är. Om den frågan uppstår kan man vara rätt säker på att det är bekymmer på färde: vi börjar skapa kategorier och analogier när något *står på spel* i de distink-

Problemet är emellertid att människor inte för det mesta går omkring i världen och berättar vad de gör – de talar kanske mycket om arbete, men de ägnar inte mycket tid åt att säga vad arbete är.

tioner och likheter vi framhäver. En kamp om huruvida städning, tvätt, barnskötsel och matlagning i hemmiljö ska betraktas som "arbete" utkämpas inte för att feminister var (eller är) metafysiska pedanter. Poängen är att kategoriseringen, och de argument som används för att stötta den, har följder för det samspel som försiggår i samhället. Det här kan gälla det personliga planet (anseende inom familjekretsen), en kulturell nivå (förskjutningar i det offentliga samtalet) eller en institutionell nivå (förändringar i lagstadgat skydd).

Att leta efter bråk kan därför vara en nyttig metodologisk och epistemologisk strategi eftersom det är ett sätt att få syn på ord-i-användning.

Inte ord-i-*vardaglig*-användning, men ord som blir delar av *argument* (allt från kampanjlagord till juridiska utlåtanden). Vad jag vill hävda är att när människor kämpar om betydelsen av ordet "arbete" kämpar de ofta om ett slags ekonomisk legitimitet. Det är denna bredare kamp, som innefattar andra argumentationsstrategier än bara en sorgfällig användning av ordet "arbete", som följande exempel illustrerar.

Gatutidningar är tryckalster som publicerats av organisationer med syftet att ge utsatta grupper i samhället – oftast hemlösa – ekonomiska chanser. Genom att sälja dessa tidningar i offentliga utrymmen, t.ex. på trottoarer eller i allmänna kommunikationsmedel, kan hemlösa skaffa sig en inkomst på ett sätt som är vida accepterat i samhället. Att på detta sätt erbjuda utsatta människor en säkrare plats i samhället genom att ge dem tillfälle att ägna sig åt "respektabla" ekonomiska transaktioner har visat sig mycket framgångsrikt, och under de senaste tjugo åren har gatutidningar av varierande slag spritt sig över världen.

Ekonomisk legitimitet är ändå inte lättvunnen. De som säljer den brittiska gatutidningen *The Big Issue* blir ständigt utsatta för skymfningar och till och med för våld: "Skaffa dig ett jobb!" är ett av de vanligaste verbala angreppen. Organisationen har reagerat med sina egna slagord ("Street Trade, not Street Aid"; "Working, Not Begging") i tidningarna och ibland också på försäljarnas kläder. Organisationen har också regler för hur försäljare kan sälja tidskriften. Den intressantaste i det här sammanhanget är kravet att tidningen inte får säljas på ett sätt som i något avseende kan kopplas till tiggeri – till exempel genom att man sitter när man säljer eller genom att man samlar pengarna i en mugg eller hatt. Vad man befarar

är förstås att försäljningen av gatutidningar ska betraktas i ljuset av "fel" analogi, alltså i analogi med tiggeri.

Exemplet är komplicerat, eftersom köparna med största sannolikhet vet att utbytet direkt kommer försäljaren till godo, och att han eller hon är hemlös och befinner sig i en utsatt position. Medan detta å ena sidan betyder att transaktionen är exceptionell, blir den å andra sidan helt "normal" genom sin karaktär av ett utbyte på marknaden. Mot den här bakgrunden är det föga överraskande att "arbetets retorik" får plats i det offentliga livet, i det att människor tvingas konfrontera sitt eget sinne för social rättvisa och ekonomiska "realiteter". Olika versioner av det "uppenbara" kommer till uttryck – det här är *uppenbart* inget verkligt jobb, det här är *uppenbart* verkligt arbete – och det framgår klart att det gemensamma förståelsen eller "vardagsspråket" varken är så gemensamma eller så vardagliga som man kunde ha trott. Eller annorlunda uttryckt: dessa motsatta omdömen beror inte på att en regel tillämpats korrekt i det ena fallet och inkorrekt i det andra, utgående från de kriterier som gäller

Vad jag vill hävda är att när människor kämpar om betydelsen av ordet "arbete" kämpar de ofta om ett slags ekonomisk legitimitet.

inom en språklig eller moralisk gemenskap. Vad de visar är att människor är oeniga, och försöker övertyga varandra, om vad det är att följa regeln – om vad det betyder att "arbeta".

Dessa övertygelser om regelföljande och analogier framträder ingenstans tydligare än i juridiska processer, där det gäller att visa att stadganden (inom civilrätten) och prejudikat (i fråga om rättspraxis) är tillämpliga och relevanta i ett föreliggande fall. Till skillnad från fallet med gatutidningarna påförs eller fränkänns en verksamhet genom de argument som framförs och de beslut som fattas i domstolarna inte bara kulturell legitimitet – möjlighet att bedriva verksamheten offentligt utan problem eller stigma – utan legitimitet inför lagen. I mitt sista exempel är källan till denna (potentiella) legitimitet otvetydig och rätt storslagen: det första tillägget till Förenta staternas konstitution, det som gäller yttrandefriheten. Rättstvister som gäller det första tillägget blir relevanta för de problemen kring om ekonomisk legitimitet när det uppstår en fråga om vissa ekonomiska aktiviteter ska åtnjuta grundlagens skydd eftersom de innefattar viktiga former av kommunikation.

Under de senaste 25 åren har man vid amerikanska domstolar behandlat flera fall i vilka man har åberopat första till-

ägget för att bestrida de förbud mot tiggeri på offentlig plats som lokala myndigheter i olika delar av landet försökt införa. Enligt dem som har åberopat första tillägget för att bestrida lagar mot tiggeri bör tiggande betraktas som en form av yttrandet som förmedlar ett budskap om nöd eller rentav ett budskap om tillståndet i det amerikanska samhället. Enligt de domare och advokater som förkastar användningen av första tillägget som ett skydd för rätten att tigga, ingår dessa budskap helt enkelt inte i själva handlingen att tigga; de kan förmedlas *tillsammans med* tiggandet i formen av klart artikulera påståenden och argument, men själva tiggandet förtjänar inte grundlagens skydd.

Som man kan vänta sig är utvecklandet av motsatta nät av analogier och (lösare) nät av associationer en väsentlig del av dessa konfrontationer. För dem som bekämpade tiggeriförbuden var det viktigt att upprätta en analogi mellan tiggeri och andra vädjanden om välgörenhet (insamlingar för behjärtansvärda ändamål). Detta var viktigt eftersom domstolarna tidigare hade bestämt att vädjanden för välgörande ändamål måste åtnjuta grundlagens skydd eftersom de är sammanflätade med budskap om viktiga angelägenheter, och tiggeri är tillräckligt likt dem borde det åtnjuta samma skydd. Skeptiska domare och advokater blev tvungna att driva argumentationen i motsatt riktning, förkasta denna analogi och i många fall i stället framhäva analogin mellan tiggeri och "asociala" beteendeformer som att sova, urinera eller uppträda berusad på allmän plats. Båda sidorna har haft framgångar och motgångar i domstolarna.

Detta exempel för vår diskussion bortom den fråga om "arbetets retorik" som jag inledde med när jag hänvisade till sexarbetarnas manifest. Men jag har velat hävda att i den mån dessa argument kring arbete är ägnade att befordra (eller undergäva) anspråk på legitimitet, så har de mycket gemensamt med de juridiska tvisterna om tiggeri. De består i att man använder

tillgängliga resurser för att utveckla argument om en aktivtets status. Vilka är dessa resurser? De är de ord, exempel och teman som åhörare *kan tänkas* anse relevanta vid en redogörelse för en aktuell situation. Det som gör dessa processer fascinerande, och som framträder tydligast inom rättssystemet, är hur framgångsrika argument i fallet x kan påverka de möjliga argumenten i fallet y. Varje kamp om tillämpningen av ett begrepp eller en regel och varje konfrontation över analogier öppnar och sluter till retoriska möjligheter, genom att de debatterande parterna vädjar till, och försöker forma om, åhörarnas gemensamma förståelse.

Vad som kan räknas som "arbete", och vilka ekonomiska aktiviteter som åtnjuter legitimitet, är just sådana angelägenheter som människor riktar till och försöker inskräpa i olika åhörargrupperns rastlösa gemensamma förståelse.

Patrick Cockburn är doktorand i filosofi vid Århus universitet